

Коваль В. І.

ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ РЕСПУБЛІКИ КІПР В СУЧАСНИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ

У статті розглядаються тенденції кіпрської міграційної політики та деякі особливості участі республіки Кіпр в процесах регулювання сучасних міграційних потоків в Європі на тлі міграційної кризи. Розглянуто процес становлення кіпрської міграційної політики. Визначається сучасна міграційна ситуація у Республіці, а також визначено різницю в політиці грецької і турецької сторони.

Ключові слова: *Республіка Кіпр, міграційні процеси, міграційна політика, план Юнкера*

Постановка проблеми. Сучасні міграційні процеси в світі є частиною комплексу визначальних факторів, які обумовлюють формування політичної реальності. Основною причиною зростання кількості біженців та переміщених осіб по всьому світові є величезна кількість світових збройних конфліктів, кількість яких з роками не зменшується та залишається політичною реальністю.

Мігранти та біженці є одним з соціально-економічних викликів для стабільності соціально-політичної ситуації на Кіпрі. Республіка Кіпр вже давно стала одним з основних центрів притягнення мігрантів з Сирії та Іраку, які прибувають на острів через Туреччину, скориставшись відсутністю реального контролю на «зеленій лінії» між північною та південною частиною.

Ситуація міграційного тиску також призвела не тільки до зростання напруги між Кіпром та Туреччиною, але стала предметом політичного маніпулювання в ситуації міграційної кризи 2015 р. в Європі, яка набула загрозливого характеру з початком війни в Сирії.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Безліч наукових і публіцистичних праць присвячено різним питанням в сфері міграції, зокрема, вивченню питання міграційної політики Кіпру. Серед них слід виділити напрацювання таких західних вчених, як С. Каслз, С. Стоффер, Р. Парк, Б. Горрансон та Х. Вернер. Серед українських науковців проблеми міграції та міграційних рухів Кіпру вивчали Е. Рябенко, Н. Міхеєва. Окремо слід зазначити наукові досягнення кіпрських та грецьких вчених Н. Триміклініотиса, Е. Пападакі, О. Пападакі та К. Кауриновські.

Метою статті є аналіз міграційної ситуації на острові, визначення особливості участі країни в загальноєвропейській програмі управління міграційною ситуацією.

Виклад основного матеріалу. Питання міграційної політики стосується майже кожної сучасної країни й стає впливовим та важливим фактором подальшого економічного і політичного розвитку. Міграційні процеси стали одними із найбільших викликів сучасності. Однією з небагатьох країн, які більше всього страждають від величезного припливу мігрантів, є Кіпр.

Кіпр – острівна республіка зі складною історією. Розташований приблизно в 160 кілометрах від сирійського узбережжя на сході Середземномор'я. З часу здобуття незалежності в 1960 р., країна стала ареною протистояння між двома етнічними громадами греками-кіпріотами та турками-кіпріотами, які складають відповідно 82% та 18% населення. Історичний етнічний конфлікт відомий як «кіпрська проблема» з 1950-х років переважав над усіма іншими

соціальними та політичними питаннями на острові [11, с. 7]. У процес вирішення етнополітичного конфлікту між кіпрськими етнічними громадами були втягнуті не тільки Греція і Туреччина, але і світові держави: спочатку Великобританія, а трохи пізніше – США та СРСР.

У 1974 році, після того, як північна частина острова була окупована турецькими військами, в цей конфлікт втрутилася ООН. Введення контингенту збройних сил ООН, облаштування «зеленого коридору» – вимушеного поділу острова (лінія Аттіла) – стало формою «заморожування» конфлікту.

У 1983 році було проголошено державу – Турецьку Республіку Північний Кіпр (ТРПК), яку до теперішнього часу визнала лише Туреччина. Відповідно, Туреччина не визнає Республіку Кіпр, накладає вето на її членство в міжнародних організаціях, закриває порти для флоту з південного Кіпру [8, с. 95].

Європейські структури на початку конфлікту практично не втручались в його вирішення. Але вже в 1963 р. Туреччина та Республіка Кіпр стали асоційованими членами ЄС. З початку 1980-х рр. Туреччина і Республіка Кіпр (південна частина острова, єдина держава, яка визнається ЄС) почали поглиблювати інтеграційне співробітництво з єдиною Європою, в тому числі і в сфері контролю за міграційними потоками [7].

Етапом в процесі врегулювання проблеми Кіпру став період вступу Республіки Кіпр в ЄС (1995–2004 рр.). У 1995 р. ЄС прийняв програму з розвитку відносин з Кіпром, в якій грецька громада розглядалася як представник всього кіпрського народу. Кіпрська Республіка з 2004 року, не має контролю над 38% території острова на півночі, який перебуває під окупацією Туреччини з 1974 року. Південь є міжнародно визнаним територіально-політичним утворенням (виключення стосується лише Туреччини, яка як і арешніше не визнає його), а турецька частина північного Кіпру визнається лише Анкарою [4, с. 12].

У 2002 р. генеральним секретарем ООН К. Аннаном був запропонований план врегулювання «кіпрської проблеми». Відбулося перенесення конфлікту з площини кіпро-турецько-грецьких відносин у вимір ЄС – Туреччина. Це створило для уряду південної частини острова плацдарм щодо залучення нових учасників врегулювання конфлікту. Для Туреччини це було геополітичним програвом, а для ЄС – одним з факторів тиску на Туреччину [8, с. 95].

На даний момент північна і південна частини Кіпру є етнічно однорідними. Однак приріст населення за рахунок міграції та народжуваності відбувається швидше в турецькій частині Кіпру. Причина тому – політика Туреччини щодо залучення населення на Північний Кіпр і більш висока народжуваність серед турків, ніж серед греків [27].

Взагалі, Кіпр характеризується як інтенсивною внутрішньою, так і зовнішньою міграцією. Внутрішня міграція набула динамічного росту у 1974 р., після того як відбувся поділ острова на дві частини. Розділений демаркаційною лінією Кіпр на початку XXI століття став популярним місцем для мігрантів (див. Мал. 1).

Мал. 1. Демаркаційна лінія розділення Кіпру
Джерело: [17]

Міграційна політика Республіки Кіпр сформувалася у 90-х рр. XX ст., коли трудовим мігрантам було надано більше можливостей щодо працевлаштування на острові [19, с. 22]. Пік напливу мігрантів припав на 2004 рік, тобто рік приєднання Кіпру до Євросоюзу. У 2005 році мігранти склали більше ніж 10% всього населення Кіпру. В той час сформувалося два потоки мігрантів: з країн зі Східної Європи, та з Південно-Східної Азії [33].

В даний час кіпрська міграційна політика тісно пов'язана з політикою ЄС щодо півдня та політикою Туреччини щодо півночі. Це створює ситуацію, коли динаміка міграції та демографічні показники істотно різняться між двома сторонами.

Контроль за міграцією з обох сторін враховує конфлікт по-різному, починаючи зі статусу «зеленої лінії» та територіальної суперечки [16, с. 6].

Основним законом, що регулює міграційні процеси на Кіпрі, є Закон про іноземців та імміграцію (Aliens and Immigration Law), який вперше був ухвалений у 1950-х роках, коли Кіпр ще був під владою Британії [16, с. 5].

За планом Юнкера 2015 р. на Кіпр спрямували найменшу кількість біженців – 0,39% від загальної кількості біженців (160 тис.) – 722 людини, з яких 200 (173) – за травневим планом та 300 (447) – за вересневим планом Єврокомісії [3, с. 4].

На засіданні Ради ЄС 14 вересня 2015 року Кіпр не підтримав ініціативу Єврокомісії про затвердження обов'язкових квот з прийому країнами союзу додаткових 120 тис. біженців, тоді була потрібна згода всіх країн ЄС, через що голосування провалилося, і до згоди міністри не прийшли.

Глава МВС Кіпру вважає, що необхідно вводити автоматичний механізм розподілу біженців по всіх країнах ЄС в залежності від кількості населення [23, с. 63]. Кіпр підтримує будь-які спроби переглянути правила ЄС з питань мігрантів, згідно з якими Кіпр, як країна, яка першою приймає шукачів притулку,

повинна далі розглядати запит такого шукача на своїй території і нести відповідальність за повернення додому тих мігрантів, які отримують відмову [3, с. 4].

Вже в 2016 році Республіка Кіпр отримує десятки тисяч заяв на притулок [1]. У період з 2015 по 2019 рік міграційні потоки на острів збільшилися на 320%, а кількість біженців в 2019 році становила 3,8% населення країни [6, с. 23].

У 2017 році Кіпр посів друге місце в Євросоюзі, пропустивши вперед тільки Грецію, по співвідношенню числа біженців до мільйона населення країни. У першому кварталі 2018 р. Кіпр вийшов на перше місце в Євросоюзі [1].

Наступний пік припав на 2018 рік після розподілу біженців за вересневим та травневим планами Єврокомісії по країнам ЄС [3, с. 4].

За даними Управління Верховного комісаріату з питань біженців (УВКБ) ООН, з січня 2020 року на Кіпр прибуло 859 осіб. Більшість біженців родом з африканських країн, таких як Камерун і Сомалі. Значна кількість мігрантів і біженців приїждять з Індії, Бангладешу, Сирії, Пакистану, В'єтнаму, Єгипту, Шрі-Ланки, Нігерії та Грузії [5, с. 11]. «Основна причина цього припливу та міграційного тиску, – говорив у 2018 році міністр внутрішніх справ республіки Кіпр Константинос Петридес, – результат міграційних потоків, що надходять з Туреччини або через неї» [16]. Кіпр звинуватив Туреччину в тому, що вона не лише терпить людей, які перетинають кордон, але й проводить політику «інституціоналізованої» контрабанди [15].

Причину, за якою Туреччина забирає відкинутих мігрантів з інших південних країн ЄС, але не з Кіпру, називають підписання нею угоди з ЄС, за якою вона зобов'язана надавати притулок сирійським біженцям. Але вона не застосовує це до Кіпру через політичні аномалії на острові та відмови Туреччини визнати Кіпр [15].

На півночі Кіпру (підконтрольна Туреччині) не існує жодного регульованого чи офіційного процесу надання притулку.

УВКБ ООН не підтримує відносин з владою на півночі, оскільки вона є невизнаною організацією [28, с. 476].

Через відносну близькість до Лівану та Туреччини (90 км.) провідні торговці людьми пропонують цей ризикований переїзд сирійцям, які складають найбільшу групу біженців на Кіпрі. Спочатку вони прибувають до Туреччини, а з неї на човнах – на турецьку (північну) частину Кіпру, звідки добираються на південь (грецьку частину), скориставшись відсутністю контролю на «зеленій лінії» між ними [29, с. 3].

«Угода про біженців», яку Євросоюз підписав з Туреччиною в березні 2016 року [9], залишається здебільшого формальністю. Згідно положенням Угоди, Туреччина брала на себе обов'язок не допустити шукачів притулку до кордонів ЄС. Це значною мірою сприяло тому, що вдалося зупинити масштабну міграцію до ЄС через Балкани та грецькі острови. Але Анкара не виконує цю угоду, якщо мова йде про Кіпр. Це дає біженцям точку входу до ЄС.

У міжнародному праві вважається, що Туреччина здійснює ефективний контроль над північчю, і це означає, що вона також відповідає за захист біженців там [16, с. 12].

Проблема Кіпру – це одна з найбільш важко вирішуваних конфліктних ситуацій в регіоні Східного Середземномор'я, найбільша територіальна проблема у «Великій Європі». Спираючись на нові зміни, що відбулися в ЄС, Міністерство внутрішніх справ вноситиме зміни до своєї політики щодо міграції, спрямованої на вирішення однієї з найважчих проблем, з якими Республіка коли-небудь стикалася.

Висновки. Розглянувши та проаналізувавши міграційну політику Республіки Кіпр та особливості участі її в макрорегіональних міграційних процесах, можемо зробити висновок, що за час свого історичного розвитку, Кіпр з країни-донора мігрантів перетворився на країну-реципієнта.

Висвітливши специфіку міграційної політики Кіпру та проаналізувавши міграційні потоки до Республіки Кіпр в контексті глобальних змін у сучасному світі, ми визначили, що на сучасному етапі міграційні процеси включаються в комплекс визначальних факторів формування політичної реальності.

Визначено, що Республіка Кіпр є занадто малою державою, щоб прийняти велику кількість мігрантів, також є частково окупованою країною, яка підтримує демографічний баланс, але це соціальна проблема, яка може бути вирішена на основі інтеграції мультикультурної суспільної політики.

Кіпрська влада спрямовує максимум зусиль на дотримання прав людини значної частини мігрантів. Припливу іммігрантів в республіку сприяє доброзичлива позиція Кіпрської держави і стосовно іноземного персоналу компанії. Мінімальні бар'єри для отримання дозволу на роботу для службовців компаній і прав на реєстрацію постійного місця проживання для членів їх сім'ї.

Проблема врегулювання міграційного тиску на Кіпр традиційно займала провідне місце в політичному порядку денному Європейського союзу та Кіпру. Потрібно визнати особливу привабливість Кіпру для іноземних мігрантів, число яких безупинно росте. За кількістю біженців Кіпр займає перше місце серед країн ЄС.

Взаємодія у регулюванні міграції залишається одним з небагатьох діючих напрямків співпраці Кіпру та ЄС. Обидві сторони мають великий досвід в цій сфері політики, як позитивний, так і негативний.

Загалом, чинний режим міграції свідчить про серйозні проблеми, значна частина яких впливає з факторів, пов'язаних з кіпрським конфліктом. Нова динаміка, що розвивається в регіоні навколо Кіпру, повинна розглядатися як можливість вирішення цих проблем, а не дозволяти їм ще більше ускладнюватися.

Список використаних джерел :

- 1.Гуменюк Б. Міграційні процеси. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2575407-boris-gumenuk-posol-ukraini-v-respublici-kipr.html> (дата звернення 12.11.2018).
- 2.Горрансон Б. Составные элементы национальной миграционной политики. *Миграция и миграционная политика: матер. семинара*, 13 – 17 июля 2007 г., Москва. М. : MOM, 2007. С. 4.
- 3.Кипр просит ЕС забрать мигрантов. *Euronews*. 6 августа 2019 г. URL: <https://ru.euronews.com/2019/08/06/cyprus-eu-migrants> (дата звернення 03.03.2020).
- 4.Керована міграція та притулок: 2017-2019. *Євростат*. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/asylum-and-managed-migration/data/database> (дата звернення 03.03.2020).
5. Кіпрська рада біженців, «Кіпр: звіт про країну». *Інформаційна база даних про притулок (AIDA) та Європейська рада з питань біженців та вигнанців (ECRE)*. 20 березня 2019 року. URL: <http://www.asylumineurope.org/reports/country/cyprus> (дата звернення 04.03.2020).
6. Кіпрська рада біженців, «Доповідь про країну: Кіпр». *Інформаційна база даних про притулок (AIDA), Європейська рада з питань біженців та вигнанців*. 20 березня 2019. URL: <https://www.asylumineurope.org/reports/country/cyprus> (дата звернення 03.03.2020).
- 7.Міхеева Н. Проблема Кіпру у відносинах Туреччини та Євросоюзу: історія та сучасний стан. *Universum: Общественные науки. Электронный научный журнал* 2015. № 4 (14). URL: <http://7universum.com/ru/social/archive/item/210> (дата звернення 03.03.2020).
- 8.Михеева Н. Миграционный кризис и новые возможности для Турции. *Вестник МГИМО*. 2016. № 2 (47). С. 91–100.
- 9.Прокопчук Д. ЄС і Туреччина уклали угоду щодо подолання кризи біженців березень 2016.

- URL:<https://www.dw.com/uk/ec-i-туреччина-уклали-угоду-щодо-подолання-кризи-біженців/a-19128118> (дата звернення 03.03.2020).
- 10.Рябченко Е. Європеїзація міграційної політики Республіки Кіпр URL: <http://mdu.in.ua/Nauch/spetsrada/diser/politologia/dis.Ryabchenko.pdf> (дата звернення 03.03.2020).
 - 11.Рябченко Е. Особливості європеїзації міграційної політики Республіки Кіпр. *Гілея : науковий вісник. Збірник наукових праць*. К.: ВІР УАН, 2015. Вип. 113. С. 7–9.
 - 12.Рябченко Е. В. Міграційної політики Республіки Кіпр наприкінці ХХ ст. – на початку ХХІ ст. *Гілея : науковий вісник. Збірник наукових праць*. К.: ВІР УАН, 2018. Вип. 130. С. 443–447;
 - 13.Рябченко Е. Особливості міграційної політики Республіки Кіпр (наприкінці ХХ ст. – на початку ХХІ ст.). *Українська державність: історія і сучасність : збірник матеріалів конференції (23 листопада 2012 р.)*. Маріуполь: Вид-во Маріупольського державного ун-ту, 2012. С. 188–190.
 - 14.Тамма П. Кіпрські кризи щодо біженців, які переживають біженці. *Politico*. 10 липня, 2019. URL: <https://www.politico.eu/article/cyprus-buffed-by-influx-of-asylum-seekers-kofinou-міграція> (дата звернення 03.03.2020).
 - 15.Язиков В. Глава МВД Кипра: Турція винувата в нелегальному трафіку мігрантів на Кипр. URL:<https://cyprusbutterfly.com.cy/news/the-interior-minister-of-cyprus-turkey-is-guilty-of-illegal-traffic-of-migrants-to-cyprus> (дата звернення 03.03.2020).
 - 16.Aliens and Immigration Law. URL: http://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail_lang=en&p_isn=83801&p_country=CYP&p_count=392&p_classification=17&p_classificationcount=16 (дата звернення 03.03.2020).
 - 17.Cyprus Immigration Detention. Серпень 2019. URL: <https://www.globaldetentionproject.org/countries/europe/cyprus> (дата звернення 03.03.2020).
 - 18.Cyprus objections could derail EU–Turkey migrant deal. *Euronews*. 15 March, 2016. URL: <http://www.euronews.com/2016/03/15/cyprus-objections-could-derail-euturkey-migrant-deal/> (дата звернення 03.03.2020).
 - 19.Demetriou O. Migration into the Cyprus Conflict and the Cypriot Citizenship Regime. *PRIO Cyprus Centre Report*, 2. Nicosia: PRIO Cyprus Centre, 2019. URL: <https://www.prio.org/Publications/Publication/?x=11299> (дата звернення 04.04.2020).
 - 20.King R. Towards a new map of European migration. *International Journal of Population Geography*. 2002. Vol. 8, № 2. P. 89–106.
 - 21.Migration and migrant population statistics. URL:<http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index> (дата звернення 03.03.2020).
 - 22.The Constitution of the Republic of Cyprus. URL: [http://www.presidency.gov.cy/presidency/presidency.nsf/all/1003AEDD83EED9C7C225756F0023C6AD/\\$fileCY_Constitution.pdf](http://www.presidency.gov.cy/presidency/presidency.nsf/all/1003AEDD83EED9C7C225756F0023C6AD/$fileCY_Constitution.pdf) (дата звернення 03.03.2020).
 - 23.Sözen A. A Model of Power-Sharing in Cyprus. In A. Çarkolu, B. Rubin (eds.), *Greek-Turkish Relations in the Era of Détente*. NY: Routledge, 2005. P. 61–77.
 - 24.Taylor J. The new economics of labour migration and the role of remittances in the migration process. *International Migration*. 1999. Vol. 37, N 1. P. 63–88.
 - 25.Trimikliniotis N. Racism and New Migration to Cyprus: The Racialisation of Migrant Workers. In *Into the Margins: Exclusion and Migration in Southern Europe*. ed. by F. Anthias, G. Lazarides. Aldershot: Ashgate, 1999. URL:<http://www.red-network.eu/resources/toolip/doc/2011/11/16/ntracialisation-of-migrant-workers-in-cyprus.pdf> (дата звернення 03.03.2020).
 - 26.Trimikliniotis N., Demetriou C. Active Civic Participation of Immigrants in Cyprus. URL: <http://www.politiseurope.uni-oldenburg.de/download/Cyprus.pdf> (дата звернення 03.03.2020).

- 27.Yılmaz Çolak, Hüseyin Tekin, Recai Aydın. Transit Migration in North Cyprus *TRNC: Journal of Transdisciplinary Studies Epiphany*. 2014. Vol. 7, № 1. P. 32–56.
- 28.Zembylas M., Lesta, S. Greek-Cypriot students' stances and repertoires towards migrants and migrant students in the Republic of Cyprus. *Journal of International Migration and Integration*. 2011. № 12 (4). P. 475–479.
- 29.Zenios S. The Cyprus debt: perfect crisis and a way forward. *Cyprus Economic Policy Review*. 2013. № 7 (1). P. 3–45.
- 30.Σιακαλλή Α. Μετανάστευση στην Κύπρο. *Σύγχρονη Άποψη*. – Τρόπος Πρόσβασης. 2008. URL: <http://magazine.apopsi.com.cy/2008/07/310> (дата звернення 03.03.2020).

Koval V. I. – Student of the Faculty of International Relations, Political Science and Sociology of the Odessa I. I. Mechnikov National University

Peculiarities of Participation of the Republic of Cyprus in Modern Migration Processes

The article examines the trends of Cypriot migration policy and some features of the participation of the Republic of Cyprus in the process of regulating modern migration flows in Europe against the background of the migration crisis. The process of formation of the Cypriot migration policy is considered. The current migration situation in the Republic is determined, and the difference in the policy of the Greek and Turkish sides is determined.

Key words: *Republic of Cyprus, migration processes, migration policy, Juncker's plan.*

*Рекомендовано до друку –
д. політ. н, доцентом Коч С. В.*

Стаття надійшла 20.05.2020